

Bestämd, påstridig och besvärlig fast rätt trevlig ändå

Minnen från mitt liv som
frilansjournalist
Av Bengt Eriksson

Media I Morron I Dag

Utgiven och tryckt med bidrag från
Stiftelsen Längmanska kulturfonden
Media I Morron I Dag i Vollsjö AB

©Bengt Eriksson 2021

Form: Bengt Eriksson/Mats Lundman

Typ/grad: Caslon pro 11/13 (huvudtext), Times New Roman, Helvetica Neue
Bold (kompletteringar)

Papper: Munken Pure 100 g

Omslag: Trucard 240 g

Foto (omslag): Ingrid Hilario, då Sandberg

Foto (baksida): Birgitta Olsson

Tryck: Exakta, Malmö

Utgivning: Ultima Esperanza Books, Stockholm 2021

ISBN: 978-91-986914-7-4

Tidigare utgivet av Bengt Eriksson (urval):

Från Rock-Ragge till Hoola Bandoola (1975; *musikbok*)
Schlagerdikter och Rock & Roll-lyrik (1976; *diktsamling*)
Invandrad musik (1981; *intervjubok, medförfattare Birgitta Olsson*)
Skånes rockhistoria (1989; *musikbok, medförfattare Magnus Gertten*)
Deckarhyllan 1 och 2 (1985 och 2002; *essäer*)
I neonljusets skugga (1999; *essäsamling, redaktör*)
Svenska sång- och rockpoeter 1-3 (2005, 2006, 2008; *medförfattare Joel Eriksson*)
99 progglattor (2006, *medförfattare Mia Gerdin/Stefan Wermelin*)
Ny noir. 13 hårdkokta deckarförfattare (2009; *essäsamling, redaktör*)
Best of Schlager. När den svenska rockjournalistiken föddes (2011; *textsamling, redaktör, medredaktör Thore Soneson*)
Historier från Färs. Piraten bodde också här (2014; *textsamling*)
Olav Gerthel, från Mozart till Vårvisan (2015; *musikbiografi*)
Syrliga tårar och bittra apelsiner. Noterat i Aten (2017; *diktsamling*)
Tiden diktar, jag noterar. Diktdagbok i corontän (2020; *diktsamling*)
Sapfo på nytt. Nytolkat och kurerat (2020; *översatta dikter*)

Utmärkelser som kulturjournalist/författare:

Svenska Deckarakademiens specialpris (2003)
”Årets frilans” / Frilans Riks (2015)
Sjöbo kommuns kulturpris (2018)

Tillägnas Gitta, Joel och Moa, Harmony, Alexander och Lukas

samt Ullaliina Lehtinen (som ordnade praktik åt mig på ungdomstidningen HEJ!) och Sidney Grahn (nämnda tidnings chefredaktör som visade mig att jag var nåt).

Förord

Det är längre sen än jag minns som jag började skriva på den här boken med frilansminnen. Det har tagit många, alltför många år att få den färdigskriven och klar. Boken ville nämligen inte låta sig skrivas. Inte så som jag ville, åtminstone. Det skulle dröja innan boken och jag kom någorlunda överens.

Eller böckerna, för jag har börjat om och försökt på nytt, provat att skriva på andra och ännu ett annat sätt. Först tänkte jag skriva en mer faktafylld bok om hur journalistik (i allmänhet) och frilansjournalistik (i synnerhet) har förändrats under mina år som frilansjournalist (från 1968-69, lite beroende på hur man räknar, till 2021 och fortfarande igång).

Men boken ville inte. Den spjärnade emot. Som en sådan bok ville inte boken låta sig skrivas. (Jag minns när jag satt fjorton dagar i Aten, dit jag rest på ett stipendium för att byta miljö och kunna skriva i lugn och ro, men inte lyckades få ihop en enda läsbar mening.)

Då provade jag med att skriva en mer personlig bok, tänkte att jag utgår från mig själv istället men skriver fortfarande kronologiskt och med så mycket fakta som möjligt. Det dög inte heller för den jädra boken. Den nobbade. Den somnade. Den var inte road. Så jag fick ta nya tag – igen. Ge upp? Ja, nästan. Inte riktigt – men kapitulera och överlåta boken till boken.

Då, först då, började det flyta bättre med skrivandet. När jag insåg hur boken ville ha det. Boken ville bestämma, själv skulle jag vara en kombinerad ip (intervjuperson) som mindes det jag mindes och sekreterare som skrev ner vad boken ville ha nedskrivet. Boken bestämde. Och jag skrev. Eller: den skrev sig själv (med viss hjälp av mig). Så ville boken ha det.

Resultatet blev en juttu, som man säger i Finland. En grej. En grunka. En pryl. Något vad som helst. Eller en blivvit, som författaren Kurt Vonnegut uttryckt det. Man tar det man har, lite av allt, vad det än råkar vara, och stoppar i en påse. Således: en blivvit (som det blev). Så är min frilansbok med frilansminnen – den råkade bli den här boken.

Här finns en del fakta om medier och journalistik. Många minnen: journalistiska, musikaliska och mer privata. En hel del tyckande också, både om journalistik och annat. Ibland kronologiskt mint (kan det heta så?) och ibland inte, ofta inte. Det finns sidor i boken då mitt minne hoppar kråka för att strax efter lösa biljett till en berg- och dalbana. Typ.

Kapitel? Nej, tyvärr. Det gick inte heller. Boken kunde inte placera mina minnen i ordnade kapitel utan resultatet blev spridda minnen, än kortare och än mer utförliga. Som sapfiska fragment. (Läs poeten Sapfo!) En kapitellös bok var ju en utmaning, både för boken och mig. Och lär väl också bli för dig, som läsare, när frilansminnena hoppar och far mellan tid och rum, diverse ämnen och olika sorters journalistik. Låt mig ge ett förslag: Följ med på tidsresan och håll i dig! Bläddra i boken, hoppa hit och dit, läs lite här och var. Så är boken skriven – så kan den också läsas. Så bör den, så ska den läsas...

Jag minns Journalisthögskolan i Göteborg, TV-Aktuellt, Gärdesfesten i Stockholm och en skivinspelning hemma hos på Söderslätt i Skåne, riksradiön och lokala Radio Malmöhus, ungdomstidningen HEJ!, Hifi & Musik, Musikens Makt och Schlager, de stora tidningarnas kulturredaktioner och arbetet – kallet? – som frilansande kulturjournalist för landsortspress, dit man väl kan räkna både Kvällsposten och främst Ystads Allehanda. Ämnen: musik, tecknade serier, deckare med mera. Former: reportage, intervjuer, krönikor och recensioner.

Och jag minns, ibland särskilt, det fackliga, mitt frilansfackliga arbete i Journalistförbundet. Tiden med Grupp Fem i Lund, den journalistiska kampen med och mot proggtidningen Musikens Makt och starten av rocktidningen Schlager glömmar jag inte heller. Hur skulle jag kunna? Lite underhållande, lite intressanta och lite lärorika hoppas jag att mina minnen ska vara för andra journalister, frilans eller inte, och även förstås för tidningsläsare och radiolyssnare i allmänhet.

Minnena förmedlar, tror och hoppas jag, bilder från tiden som gått. Det finns så många fler minnen, för varje minne lockade strax fram ännu ett minne (som inte rymdes i boken) ur huvet. Några åsikter om hur redaktörer ska vara för att komma överens – eller inte komma överens – med en frilansjournalist kan jag också förmedla. Så vad tycker vi, boken och jag, om slutresultatet? Boken verkar hyggligt nöjd. (Inte minst med att den nu äntligen blivit klar och går i tryck.)

Men jag... Om jag är nöjd? Det får jag återkomma till längre fram, om några år...

Bengt Eriksson

Vollsjö den 1/10 2021

Prolog

Vad är det för fel på mig? Varför hamnar jag alltid i sånt här?

När jag gick ut Journalisthögskolan i Göteborg efter att ha studerat där från 1967 till -69 och under dessa år haft studerandemedlemskap i Svenska Journalistförbundet (SJF) ansökte jag om att bli fullvärdig medlem i "min" fackförening. Men SJF ville inte acceptera mig. Anledning: Jag hade skrivit i min ansökan om medlemskap att jag tänkte börja jobba som frilansjournalist direkt efter JHG. Det fick man inte, det kunde man inte, det gick inte.

Det ansågs nödvändigt med ett antal års arbete på en tidningsredaktion för att tillägna sig så mycket journalistisk erfarenhet att det var möjligt att övergå till att bli frilans. Alltså enligt SJF men inte enligt mig (och eftersom jag nu försörjt mig som frilansjournalist i plus 50 år så behöver vi kanske inte orda mer om vem som hade rätt).

Det tog några (sura) telefonsamtal och (ilskna) brev innan Journalistförbundet gick med på att släppa in mig – på nåder, kändes det som – hösten 1969. Nu, när tiden rusat genom såväl yrkes- som privatlivet och till min förvåning hunnit fram till 2020-21, hamnade jag återigen i en liknande situation...

Förebilder och inspiratörer, förr och senare:

Barbro Alving "Bang", Dick Bengtsson, Richard Brautigan, Olof Carle "Cello", Stig Claesson, Joan Didion, Britt Edwall, Hasse Ekman, Marie-Louise Ekman, Öyvind Fahlström, Allen Ginsberg, Ingmar Glanzelius, Adolf Hallman, Gunnar Harding, Åke Holmberg, Michael Horovitz, Claes Hylinger, Barbro Hörberg, Marianne Höök, John Lennon, Bodil Malmsten, Roger McGough, Peter R. Meyer, Joni Mitchell, Randi Mossige-Norheim, Ester Blenda Nordström, Yoko Ono, Annie Proulx, Pär Rådström, Gun-Britt Sundström, Kerstin Thorvall, Karin Thunberg, Stieg Trenter, Kristian Wedel, Kurt Vonnegut, Lotta Welinder, Bertil

Widerberg och Tom Wolfe samt – allra mest och för evigt – Birgitta Olsson.

Med många fler! Listan över inspiratörer och förebilder (i bokstavs- men ingen annan ordning) kan bli hur lång som helst. Vad man skulle kunna undra över – i alla fall klurar jag på det – är varför min lista innehåller så få journalister?

Av- och tillagda redskap, då och nu:

Från typometer och bildsnurra till InDesign. Från bly via klippa och klistra till skärm. Från manuell, rese- och elektrisk skrivmaskin till Amstrad och SPCS Ord, PC och MS Word, Mac och väl Word där också. Från Kungliga Svenska Postverket (alltför ofta iväg med bilen på söndagskvällen till närmaste postlåda med senast hämtning) via fax till mejl. Eller från rörpost till mejl. Från telefonkiosk, extemporerer, telefonmottagning och teleprinter till bärbara datorer, mobiler, plattor och mejl. Från Nagra via kassett och minidisc till Zoom med olika nummer. Och från studiobandare till dator. Från tekniker till köra själv. Från A4-papper som klipptes i remsor och tejpades ihop i en annan och rätt ordning till att – i all oändlighet – stryka meningar, byta ord, ändra ordföljder och flytta stycken. Från analoga till digitala kameror, från fotolabbets förstöringsapparat och vätskebad till datorns och molnets Photoshop och Lightroom (och telefoto där emellan). Från unikabox till fotoväska och ryggsäck. Från fotografer till – på samma gång – skrivande/fotograferande/filmande/pratande journalister (med sina iPhones). Från journalistvolontär och murvel till journalisthögskolor och akademiker. Från papperstidningar till skärm och papper (i den ordningen och så länge det går). Med andra ord (saknas, glömt något?): från en värld till en annan, från då- till nu- och in i framtiden...

När Strömstedt ringde

Det är dom små, små detaljerna som gör det. Även i språket, ja, inte minst i språket.

Noggrannheten, finputsandet, ommöbleringen: ett onödigt ord stryks, ett annat ord ersätts av en synonym (så många gånger jag växlat mellan ”också” och ”även”, fram och tillbaks, vad blir bäst?), ett kommatecken byts mot ett tankestreck, en punkt ersätts av ett utropstecken.

Kom att tänka på det när jag läste Bo E. Åkermarks kortintervju

i DN med kulturredaktören som blev chefredaktör som blev estradör: Bo Strömstedt, nu 70 år fyllda. Födelsedagsgrattis!

Strömstedt säger:

– Man ska vara noga med sista meningen, den ska innehålla en överraskning som man minns.

Nyutsprungen från Journalisthögskolan skickade jag 1969, kanske –70, en text till Expressens kultursida, över vilken Bo Strömstedt då var chef: en saga om två systrar, den ena musikalisk, den andra omusikalisk. Strömstedt ringde på fredagen: ”Vi trycker texten i morgon. Men sista meningen är inte bra. Kan du ändra den?”

Hela dagen slet jag. Var meningen så dålig? Gick den att byta ut? Kunde orden möbleras om? Hur skulle jag formulera en ny och bättre sista mening?

Strax före deadline ringde jag till Strömstedt och läste upp den nya meningen.

Tyst i luren. Jag kunde höra honom tänka.

Strömstedt: ”Mmmmmmm. Fortfarande är sista meningen inte riktigt bra. Men bättre än förut. Vi tar den.”

(Publicerat i Kvällsposten 1999)

Ur ”Mitt livs spellista”:

Dinah Shore: ”Buttons and Bows” (1947)

Gunde Johansson: ”Torparvisa” (1952)

Gösta ”Snoddas” Nordgren: ”Flottarkärlek” (1952)

Cacka Israelsson: ”Gamle Svarten” (1954)

Tennessee Ernie Ford: ”Sixteen Tons” (1955)

Povel Ramel: ”Sorglösa brunn” (1957)

Musiken

har följt mig genom livet, från långt innan jag lärde mig läsa och skriva mina första ord, långt långt innan jag kom på den besynnerliga idén att jag själv skulle kunna ha någon sorts skrivande som ett framtida yrke. Inte all musik men ett urval av allt jag fått höra och lyssnat på genom åren, från 50- eller redan 40-talet och framåt, stannade i mitt huvud, i mitt hjärta och min själ. Låtarna och musiken la sig som ett ljudspår till mitt liv, de blev ”Mitt livs spellista”.

Parallellt med skrivandet av den här minnesboken om mitt frilansliv har jag undan för undan satt ihop en spellista som stöd för minnena. Vissa livshändelser är direkt förknippade med specifika låtar; andra låtar skapar musikaliska scenografier till vissa tidsperioder. Ur denna musik

och denna tid framträder händelser, minnen av sånt jag var med om och gjorde.

Några av de tidigaste låtarna ur "Mitt livs spellista" såg du precis ovanför den här texten. Fler låtar från spellistan tänker jag lista här och var i boken, där låtarna passar med tiden och frilanslivet. Hela spellistan, soundtracket till min bok och mitt liv, finns på Spotify. Kanske kan spellistan bli ett ljudspår också till din läsning av boken? Tre sätt att hitta listan: gå in på Spotify och sök efter "Mitt livs spellista", klistra in länken tiny.cc/MittLivsSpellista på den sökmotor du använder eller skanna QR-koden:

Varför

skulle jag bli journalist? Och varför frilansjournalist? Varför fortsatte jag som journalist? Och som just frilansjournalist?

Tänkte jag skulle ta det från början. Tycker ni det blir för privat och tja, trist med "The story of mig" så hoppa framåt i boken och läs nån annanstans där det handlar mer allmänt om media och (frilans)journalistik. Det hade nog jag gjort själv. (Om nu den här minnesboken lyckas ta sig från det privata via det personliga till det allmänna...)

Ur "Mitt livs spellista":

Bill Haley: "Rock The Joint" (1952)

Tommy Steele: "Rock With The Caveman" (1956)

Gene Vincent: "Blue Jean Bop" (1956)

Lonnie Donegan: "Cumberland Gap" (1957)

Elvis Presley: "Party" (1957)

Siw Malmkvist: "På vårat fik" (1958)

Hela 53 år

(ja, 2021 är jag inne på mitt femtiotredje år)! Men hur kunde det gå så här? Jag skulle ju bli poet. Och rockmusiker. Eller tecknare, nånslags illustratör. Författare, kanske filmregissör. Jag begriper inte. Det var inte meningen.

Varför jag sökte till Journalisthögskolan kan jag varken minnas eller förstå. Och varför sökte jag till Göteborg och bara dit när jag bodde i Stockholm?

Med dessa funderingar i huvet åkte jag härom sommaren till Kivikstrands café för att diskutera stilistik med Karin Thunberg, utsedd till årets stilist 2015 – nej, inte ”stajlist”, som en bekant till henne hade fått för sig – av tidningen Journalisten.

Vi halkar ur ämnet förstås och hamnar på en större, mer grundläggande diskussion om varför hon och jag blev journalister. Karin säger: ”Du tänkte väl att där fanns det söta flickor.”

Ett svar så bra som något. Det stämde ju (åtminstone om antalet bantas till singular). På Journalisthögskolan i Göteborg fick jag genast syn på världens vackraste unga kvinna (dessutom en av två journalisthögskoleelever i samma = min årskurs som kunde skriva – och då menar jag alltså skriva!). (Förresten, om ni tror att den andra skrivkunniga journalisteleven skulle ha varit jag själv. Ååånej.)

”Nyfikenhet”, säger Karin Thunberg. Jo, det är en bra egenskap hos en journalist. Och det kan ha varit så, rent intuitivt, utan att jag tänkte på det, att jag sökte mig till journalistiken för att där var det tillåtet att lägga näsan i blöt, vara nyfiken och frågvis, ibland till och med uppkäftig.

Varför jag kom in på Journalisthögskolan i Göteborg vet jag däremot. Jag gjorde – eller snarare, jag hade turen att få chansen att göra – två saker rätt.

Det kom en kallelse till ett antagningsprov av enkel, ja, simpel sort, jämfört med dagens högskoleprov. Jag fick skriva ett referat av någon händelse och framför allt minns jag att det projicerades ett foto på en duk – sen släcktes projektorn och så skulle man ur minnet skriva ner alla prylar som fanns på fotot. Lätt match för en med bildminne, exakt bildminne.

De sökande blev också utfrågade av en psykolog. På frågan ”Vad ska du göra om du inte kommer in på Journalisthögskolan?” fick man vara dum för att inte ge rätt svar: Då får jag väl bli journalist ändå.

(Min blivande hustru, som ännu var långt ifrån att vara min hustru, det skulle krävas att jag stapplade till toppen av en lång, brant uppförslbacke, typ Masthuggsberget, innan det blev verklighet, hon fick istället frågan: ”Har du någonsin sökt till Dramaten?” Ja, jag skrev ju att antagningsprovet inte var så värst avancerat.)

Det var 1967. Mitt emellan det som varit och det som skulle bli: de sista eleverna hade gått ut från det gamla ettåriga Journalistinstitutet och till hösten skulle de första eleverna – alltså vi – börja på den nya tvååriga Journalisthögskolan.

I Stockholm som i Göteborg. Jag har tänkt på det ibland, vad som kunde ha hänt om jag sökt till Journalisthögskolan i Stockholm och inte till Göteborg? Och kommit in. Då hade jag blivit journalisthögskolekamrat med både Kjell Alinge och – inte minst – utan särskilt – Gun-Britt Sundström. Vad hade det betytt? Hade det ändrat på nåt? Förändrat mitt liv?

Jag kommer ihåg

fiket i hörnet av Värmlandsgatan och Andra Långgatan med stora tékoppar och ännu större ostmackor. Café Värmland eller till och med Wermland, hette det så? Som jag vill minnas det åt jag – och några andra elever – en lunchmacka där varenda skoldag under vår första termin på Journalisthögskolan. Jag kommer också ihåg Cue Club, där Styrbjörn Colliander hade ett viprum med ”off license” för artister och journalister. Och jag minns restaurang Gillestugan vid Järntorget, en trappa upp från Landsväsgatan (detta märkliga gatunamn, en landsväg som blivit en stadsgata?), där servitriserna bar svarta klänningar med vita förkläden och det serverades stora Wienerschnitzlar med ansjovis. Och Kometen förstås med sitt ”telefoneringsbås”, som skulle besjungas av Love Explosion i låten ”Bara du” (om nu telefonbåset existerade i verkligheten, la aldrig märke till det).

På Göteborgs konsthall spelade Sound of Music (som Gunder Hägg/Blå Tåget då fortfarande måste ha hetat) och Pärson Sound (senare International Harvester, Harvester och Träd, Gräs & Stenar). Efter konserten satt jag och en kompis (tyvärr helt glömt vem) på Paleys och pratade med trummisen Thomas Gartz. Men var det redan 1967? Nej (googlar), det måste ha varit på våren 1968. Robban Broberg, som han ännu kallade sig, intervjuade jag (1967–68 sådär) med anledning av filmen ”Längta efter kärlek” och jag minns en pressträff där Cornelis Vreeswijk och Alf Hambe informerade om att de skulle skriva en musikal efter Tolkiens ”Sagan om ringen”. Det kommer jag särskilt ihåg för att Cornelis inte var ett dugg intresserad av mina frågor men desto mer av min blivande hustrus bröst som kunde anas genom en tunn blus. Nu var vi alltså ihop så det här måste ha varit 1969. (Polisförhöret om Harry Hjärnes nedklottrade narkotikaaffischer – 1967 eller -68 på våren? – nämns endast på detta sätt och inom parentes.)

Några osorterade minnen som passerar genom huvet. Men vad minns jag från Journalisthögskolan, själva skolan alltså, av undervisningen? Det måste jag fundera på ännu en stund och under tiden kan jag ju redogöra för vad som nu formulerat sig i huvet om min omedvetet medvetna väg till journalistiken. För så måste det ändå ha varit – att jag siktade framåt ett bestämt mål men utan att känna till vägen dit.

På cykel genom livet

Karin Thunberg kommer cyklande. Fortfarande. Men cykeln som hon parkerar vid Kivikstrands café kan väl ändå inte vara samma en som hon i syrenfärgad 70-talskjol cyklade genom

Malmö på (se omslaget till boken ”En dag ska jag ta mig någon annanstans”)?

Nej, den hade ju en annan färg. Då var cykeln röd; nu är den svart. Jag betalar, säger jag. ”Kan du få tidningen att betala det här?” undrar hon. Nej, men... Bestämt till servitrisen: ”Jag betalar mitt separat.”

”Jag blev väldigt glad, djupast in i min själ”, säger hon när vi övergått till ämnet. Nämligen: Karin Thunberg, som under cirka 30 år var anställd på Svenska Dagbladet och nu är frilansjournalist åt bland annat Svenskan, Tidningen Vi och Vi läser, prisades nyligen av fackförbundstidningen Journalisten som 2015 års stilist.

”Det är ett hantverkspris, ett pris för mitt journalistiska hantverk. För en stund kunde jag känna: Det här är jag värd. Inte så ofta man känner så.”

”Jag fick ju främst priset för mina intervjuer och reportage”, fortsätter hon. ”Jag bandar alla intervjuer och skriver av bandet. Samtalet i tidningen speglar samtalet vi hade. Om jag missar några frågor så har jag missat frågorna. Intervjuerna går allt mer över till samtal, vilket gör att de kanske når lite längre.”

Som det inte får bli: ”En intervju kan börja med att ’han kommer instormande i röda byxor’. Sen får man aldrig reda på varför han kom instormande eller hade röda byxor.”

Som det kan bli: ”Någon säger att han ’varit nykterist sen 1940’. Samtidigt är bokhyllan full med whiskyflaskor.” Skulle du skriva det då? ”Ja, det skulle jag. Nu har inte just det hänt, men...”

”Man måste odla språket. En träningssak. Jag jobbar mycket med texterna. Med rytmen. Stryker meningar. Ja, ändrar ordföljd. En text sjunger, när den är som bäst. Jag började som journalist 1969 och lyckades skapa ett rum inom mig: lusten att skriva. Och jag har kvar min lust. Det är väldigt roligt att skriva.”

”Nyfikenhet”, pratar hon också om. ”Journalistik är ett yrke där det är tillåtet att vara nyfiken. Man kan ringa vem som helst, ställa vilka frågor man vill.” Just precis. Nu sitter ju den här krönikören på ett café i Kivik och får en privatlektion i stilistik av sin favoritskribent.

Intervjuer på senaste tiden: Horace Engdahl, Sven Wollter och Stina Wollter. Reportage: begravningsplatser. Krönikor: kroppen som livsresa och livet som Norénpjäs. Fast, säger hon:

”Kolumn, tror jag det heter. Ett kåseri måste vara roligt och

en krönika ska vara tidsbunden. I en kolumn funderar man över något och kommer – eventuellt – fram till ett svar. Jag använder mig av en person som heter Karin Thunberg i mina kolumner. I den bästa av världar glömmer folk att jag är jag. Det sker nåt ... blir fiktion. Jaget blir allt mer den som läser, i en bra kolumn.”

Hon har också gett ut böcker och skrivit dramatik. Skillnaden mellan att vara journalist, författare och dramatiker – eller är det samma sak?

”Tidningsskrivandet sker i en del av hjärnan”, svarar hon. ”Det tar lång tid att skriva en bok, kräver sittfläsk och tålamod. Då använder jag en annan del av hjärnan, tror jag. Och dramatik är något helt annat. Som att en dörr öppnas och där sitter människor och pratar. Man får ner det på papper och sen ska det gestaltas av skådespelare. En regissör skapar scener. Och människor runt om en i teatersalongen skrattar eller gråter.”

Karin Thunberg, 60 plus, vänder ansiktet i profil, blickar ut över vattnet vid Kivik och in i sig själv. Och jag ser tösabiten från Blekinge, flickan i kvinnan. Jag minns, säger jag, något du skrev i ”En dag ska jag ta mig någon annanstans”, kanske för att det kunde handlat om mig. Ett citat från din pappa...

”Du menar att han sa: ’Glöm aldrig var du kommer ifrån, tös lilla. Dom som glömmer sitt ursprung, dom går det åt helvete för...’ Tösen från Tjurkö i Blekinge finns kvar i mig. Jag bottnar i min bakgrund, i min arbetarklass, har aldrig försökt vara märkvärdig. Man ska inte behöva vara akademiker för att läsa mina texter. Jag anstränger mig för att skriva så alla kan läsa, oavsett ålder och utbildning.”

”Men han sa också: ’Tös, du klarar dig i alla väder.’”

Sist säger Karin: ”Vid intervjuer brukar jag be att få läsa texten. Men jag tror jag struntar i det den här gången. Gör vad du vill med det...”

Så cyklar Karin Thunberg hemåt till huset i Kivik igen och vidare genom livet, för att skriva sig än djupare ner i våra liv. I alla fall mitt.

(Ystads Allehanda 2016)

Rättelse: Hon skulle ha läst och faktakollat. Det blev inget grövre fel men ett ”färgblint”. Hennes cykel var så mörkblå att den såg svart ut. Men cykeln var alltså blå. En rättelse av ett fel som kan säga något om både mig och henne.

"Mitt livs spellista":

April Stevens: "Teach Me Tiger" (1959)

Lill-Babs: "En tuff brud i lyxförpackning" (1961)

Françoise Hardy: "Tous les garçons et les filles" (1962)

Bob Dylan: "Ballad Of Hollis Brown" (1963)

Beatles: "Thank You Girl" (1963)

Rolling Stones: "Come On" (1963)

Downliners Sect: "I Want To Put A Tiger In Your Tank" (1964)

Under nian

i Enskede skola – samma hemska skola som Anna Odell långt senare skulle dokumentera i sin socialrealistiska film "Återträffen" – praktisera-
de jag som journalist på Tidningen Vi och nog måste jag väl då ha sökt
praktik som journalist? Men varför? Mina skoluppsatser blev godkända,
varken mer eller mindre. Något anlag för att skriva hade jag inte och
absolut inget påbrå hemifrån.

Mamma skrev möjligen en inköpslista när hon skulle gå och handla,
inte mer än så. (Fast brev kanske, vykort någon gång från Vätö på somma-
ren?) Pappa skrev aldrig. Han kom till Sverige från USA i tidig skolålder,
tappade engelskan och lärde sig aldrig svenska ordentligt. Jo, att prata men
inte att skriva och knappt att läsa. Det enda han skrev = noterade (oläsligt
för alla utom han själv) var kundernas mått när han fick beställning på en
kostym eller dräkt.

På Tidningen Vi togs jag om hand av Kerstin Hallén på avdelningen
"Vi i tonåren" (dit jag senare skulle återkomma som utbildad journalist
och frilans). Hon ordnade pressbiljetter och skickade iväg mig för att
recensera en film. Denna filmrecension var det första i journalistväg som
jag fick publicerat.

Nej, inga namn.

Det har jag bestämt. Jo, om en redaktör eller annan journalist gjorde nå-
got riktigt bra och förtjänar beröm för det, då berömmar jag gärna med
namn. Men alla skitstövlar man stött på som frilans, de som lovade runt
och höll tunt, behandlade en frilans som något ibland tyvärr nödvändigt
skit eller inte var tillräckligt kompetenta för att klara av sitt jobb, dem
ska jag inte namnge. Det är vad redaktörerna gjorde och gör som kan
vara intressant och eventuellt lärorikt, inte vad de hette eller heter.

Som följande exempel, från tiden långt före datorer och mejl: Frilansen
ringer en redaktör på någon tidning och föreslår en artikel om dittan eller
dattan. Låter bra, säger redaktören, när kan du lämna? Datum bestäms

och frilansen avslutar med att säga: Och så tar jag betalt enligt Journalistförbundets frilansrekommendation. Visst, säger redaktören, det är åkej.

Frilansen researchar, intervjuar och skriver – och postar manuset till tidningen (före internet och mejl, som sagt). Efter ett tag ringer frilansen och hör vad som tycktes och redaktören svarar uppspelt att det blev ju en riktigt bra text det där, tack ska du ha, och frilansen säger att då fakturerar jag. Efter att fakturan gått iväg och nått fram, så ringer redaktören. Omedelbart!

Och skriker: Va-va-va-vad ska det här vara?! Min faktura, svarar frilansen. Den är ju jättehög! fortsätter redaktören och skruvar upp rösten allt mer. Att du har mage att ta så mycket betalt. Men jag har ju, försöker frilansen, fakturerat enligt vår överenskommelse. Och för den här texten dessutom, går redaktören på med allt surare röst, som ju inte ens var något vidare alls. Då kan det nog inte bli fler artiklar till oss i fortsättningen...

Den redaktören – eller dessa redaktörer, de har varit några stycken – ska inte namnges i den här boken.

Formulerat mig

hade jag gjort ett tag, uttryckt mig med ord och skrivit men i en annan form. Mest lätttexter, från slutet av 50-talet då jag började göra rock- och poplåtar med inspiration från Ian Samwell (låtskrivare och gitarrist med Cliff Richard and The Drifters/Shadows), Buddy Holly, Gene Vincent och förstås Jerry Leiber/Mike Stoller. I födelsedagspresent hade jag fått en akustisk gitarr av märket Rondo, nybörjargitarr av billigaste sort, som jag mest slog på och använde som rytminstrument, eftersom lärarna på ABF-kursen aldrig lyckades lära ut några gitarrackord till mig.

Men så en sommar tröttnade jag på att gitarren bara stod där utan att jag kunde spela på den. Varje dag tränade jag och i slutet av sommarlovet började jag kunna spela gitarr. Nu hade det blivit 60-tal och 1963 kom Bob Dylan och Beatles, då började jag göra låtar på allvar. Först med engelska texter men snart också på svenska. Cornelis Vreeswijk och Bengt Palmers, den senare medverkade i ett visprogram på radion, inspirerade mig att låtskriva på svenska. Från tiden har jag kvar ett antal pärmar med två, tre hundra lätttexter.

Det kan ha berott på låtarna att jag under gymnasietiden faktiskt skrev – och sålde – en säger en enda artikel (om just musik). Till branschtidningen Show Business gjorde jag nämligen en kort intervju med Bengt Hjörd, en av tusen svenska Bob Dylans som på 60-talet sjöng till akustisk gitarr och munspel i en ställning runt halsen. Honom träffade jag på Kingside i samband med att både han och jag (för också jag hade fått för mig att jag var en svensk Dylan) spelade upp för Silas

Bäckström och Håkan "Rockflugan" Sterner med målet att bli antagna till vad jag i efterhand döpt till lördagsturnén: från Kingside (på Kungsholmen i Stockholm) till Sunside (på Malmskillnadsgatan mitt i stan) och till Kingside igen (filialen i förorten Farsta).

"Spellista":

Mascots: "I Like My Bike" (1964)

T.Boones: "At The Club" (1965)

Friends: "Empty Handed" (1965)

Merrymen: "Walking Down Lonesome Road" (1965)

Linkin' Louisiana Peps: "I Got My Mojo Workin'" (1966)

Hep Stars: "Sunny Girl" (1966)

Science Poption: "Buckingham Palace" (1967)

På en av de första

återträffarna (hmmm) för 1967-69 års elever på Journalisthögskolan i Göteborg sa Mats Lundman, tror inte det var meningen att jag skulle höra att Mats sa det till vem han nu sa det, att "ikväll har han (alltså jag) pratat mer med mig än han gjorde under hela tiden på Journalisthögskolan".

Det stämmer säkert. Det dröjde innan jag började prata offentligt = med fler än en person i taget. (Att jag någonsin började, för detta kan jag tacka stormötena inför den första Gärdesfesten i Stockholm. Det brukar ju hävdas att de framfusiga höll låda och de blyga satt tysta på 60- och 70-talens stormöten men för mig var det tvärtom: stormötena uppmuntrade mig att våga prata.)

Ibland har jag funderat på det här, om ens dåliga eller sämre fungerande egenskaper påverkar yrkesvalet? Till exempel så vet jag inte hur många skönlitterära författare jag under åren lärt känna lite grann eller mer och då upptäckt att de är dyslektiker. Deras livspartner hjälper till med både stavning och annat, ibland så mycket att han eller hon blir medförfattare.

Eller som Ulf Mårtensson, skrivande kulturredaktör på Ystads Allehanda, kommenterade när han fick reda på att min hustru läser korr på alla mina texter innan jag mejlar dem till redaktionen (ja, hur skulle jag annars våga skicka iväg texter i dagens moderna skrivtider, när tidningar lagt ner korrekturet och redaktörer har så mycket att göra att de inte alltid ens hinner läsa texterna före tryckning). Ulf sa, smått drömmande: "Tänk den som hade en egen korrekturläsare."

Skådespelare, som är så blyga att de knappt ens existerar utanför scenen, har man ju också stött på. Liksom blyga journalister, typ jag. Kan det faktiskt vara så att man – eller åtminstone vissa – väljer sitt yrke som ett slags

med- eller omedveten självterapi? För att kompensera sig? Nej, kanske inte riktigt så.

Men säg att man väljer ett yrke som placerar en i situationer där man blir över- istället för underordnad och därmed vågar och kan göra det man annars inte vågar, till exempel prata. Det finns väl en anledning till benämningen ”intervjuoffer”? Inte alla men de flesta intervjupersoner är lite osäkra – vissa kan vara skitskraja – för vilka frågor som ska ställas. Direktsända radiointervjuer ska vi inte snacka om, där har journalisten verkligen kommandot som en överordnad chef.

Journalisten Britt-Marie Wihlborg och jag gjorde på 90-talet en programserie som hette Yoghurt och sändes på Radio Malmöhus, lokalradion för Malmö med omnejd. Namnet syftade på att programmen innehöll levande kultur. Yoghurt gick en gång i veckan och döptes en gång i månaden om till Yoghurtparty. Ett par, tre mer eller mindre kända gäster – som konstnären Dyveke Zadig, ledarskribenten Per T. Ohlsson, journalisten Göran Skytte, professorn Bodil Jönsson, skådespelaren Birgit Carlstén och den kulturellt intresserade optikern Bo Christell i Ystad – bjöds in till varje party för ett samtal på nära nog två timmar med nästan ingen musik emellan. Ämnen: vilka som helst och ingen av de medverkande fick reda på vad det skulle pratas om. Vilket inte heller programledarna visste. Några stolpar på ett papper bara som inledning, sen fick samtal och diskussioner gå sina egna vägar.

Det hände att tillfrågade tackade nej (av nämnda anledning) och de allra flesta som medverkade var märkbart nervösa. Den enda, har jag förstätt i efterhand, som tyckte att Yoghurtparty var hur jättekul som helst, det var jag. (Plus lyssnarna tydligen, rätt många hörde av sig om programmen.) Efteråt hände det att någon av de medverkande pustade ut, suckade och utbrast att det var ju inte så dumt det här, ändå. Till exempel Skytte, som under programmets första timme vält en flaska mineralvatten rätt över bordet, övriga gäster och programledarna.

Undrar om någon

på Aktuellredaktionen märkte att jag faktiskt praktiserade där sommaren 1967? Jo, en av Aktuellts anställda la märke till mig: Clary Jansson, svensk televisions första kvinnliga nyhetsuppläsare, journalist och senare dokumentärförmakare på TV. Hon – men ingen annan – såg att jag var där. Att jag fanns. Det var väl någon högre chef som gått med på att ta emot praktikanter och placerat en av dem på nyhetsprogrammet Aktuell men glömt tala om det för Aktuellts chef. För ingen tog emot mig, ingen tog hand om mig, ingen handledde praktikanten, ingen sa något till mig om jag inte hade sagt något först.

Att jag ens erbjöds praktik är lite gåtfullt (min blivande hustru fick inget liknande erbjudande om att praktisera). Kan det ha varit en lapsus? Eller kanske att chansen togs för att den fanns? För att skolan inte skulle förlora praktikplatser erbjöds några, bland dem jag, att få praktisk erfarenhet av journalistik innan utbildningen började. Som det varit när elever blivit antagna till det gamla ettåriga Journalistinstitutet. På den nya tvååriga Journalisthögskolan skulle däremot praktiken ingå och vara så lång tid som ett halvår (under utbildningens tredje termin).

Någon ringde i alla fall och frågade om jag ville praktisera på TV-Aktuellt. Svar: Ja, tack. Jag var med på Aktuells dagliga nyhetsmöte. Varje (var-) dag under hela praktiktiden satt jag där utan att någon tog notis om mig. Ett par, tre gånger slank jag in i bilen när en reporter med TV-team – som vid den här tiden bestod av hela tre personer: filmare, ljudtekniker och elektriker – skulle göra ett nyhetsinslag. Enda inslaget jag minns just nu är en filminspelning vid Djurgårdsvarvet där Janne – med tiden ”Loffe” – Carlsson var med. (Men vilken film kan det ha varit, blir inte klok på det.)

Lite orättvis – kanske – eventuellt – är jag nu. Två uppdrag fick jag under praktiktiden på Aktuellt. Det ena handlade om popmusik och jag var ju i popåldern så det var lämpligt, tyckte man, att jag fick ta hand om det. Strunt i vilken artist men jag gjorde precis enligt order: kort intervju och speakertext med aktuell musik under – och på sekunden beställd längd. Inslaget klipptes ner så jag klipptes bort, intervjun och speakertexten försvann, den senare blev ett nyhetstelegram. Surt, sa praktikanten om debuten som TV-journalist. Men det kanske var vanligt? Redaktionen anställda behandlades likadant?

Andra gången var en helg. Inte många som jobbade och de som gjorde det var något indisponibla (om det förstås). Då fick praktikanten i uppdrag att sammanställa nyheterna och skriva vartenda telegram som nyhetsuppläsaren sen läste upp i Aktuellt. Ordagrant, enligt mina formuleringar. Då litades det på praktikanten. När de måste. Då dög man. Poäng: redan så här tidigt började grunden läggas för att jag skulle bli frilans och aldrig i livet anställd som journalist på en redaktion.

Men jag brydde mig inte så värst. Det här var på den tiden då det fanns en enda TV-kanal (numera kallad TV 0), först några år senare skulle Sverige få två TV-kanaler. Sveriges Television höll till på A1, i Svea Artilleriregementes tidigare lokaler på Valhallavägen. I ett hus bredvid Aktuellt-huset hade Lasse Hallström börjat göra popprogram för TV och där var jag rätt ofta. Jag hittade också en tom kontorslokal en trappa ner från Aktuellt. Ingen satt där men det var ett välutrustat rum, med kontorsstol och bord, skrivmaskin och telefon.

Jag gjorde rummet till mitt, höll mig undan Aktuelltredaktionen (som ändå aldrig märkte att jag var borta) och satt istället där och skrev ett slags

kåserier som jag också illustrerade med teckningar (fast de senare skulle jag inte ha någon nytta av just då). Bäggedera var mycket inspirerade av Stig Claesson men skrivna med yngre ögon, mer ungdomliga betraktelser av Sverige och världen, och märkligt politiska, ser jag nu när jag läser några av dem igen, och jag som trodde jag var snudd på opolitisk som ung.

Efter att ha skrivit ett antal kåserier ringde jag till Kjell Alinge, som sommarjobbade på radion med programmet Zummer. Ja, programmet hette egentligen *Zzzzzzzzzzzummer* med en väldans massa z. Genast vi lagt på lurarna promenerade jag till Radiohuset längre bortåt Gärdet och blev placerad vid mikrofonen i en radiostudio där jag läste in några av mina kåserier. (Ett av dem handlade om att ”jag” fått brev från min mamma som skrev och undrade vad det blivit av mig nu när jag demonstrerar utanför U.S. Trade Centre med Tidsignal i kavajfickan och ”Staten och Revolutionen” under armen...)

Min radiodebut. Så enkelt och snabbt. En annan tid, en annan radio och andra möjligheter för galna viljor. Också en bättre tid för radioproduktion? Ja. Vilket resulterade i bättre radioprogram? Ja. Det menar jag. Programmen var mindre förväntade, de blev spräckligare, mer spontana och experimentella. Sveriges Radio hade större mod, vågade och ville mer, på den tiden.

”Spellista”

Kinks: ”You’ve Really Got Me” (1964)

Donovan: ”Colours” (1965)

Fugs: ”Kill For Peace” (1966)

Mothers of Invention: ”Hungry Freaks, Daddy” (1966)

Love: ”Signed D.C.” (1966)

Byrds: ”Hey Joe” (1966)

Jimi Hendrix: ”Stone Free” (1966)

”Du kan vara en bulldozer”,

sa Mats Lundgren och på rösten lät det som om han trodde att jag skulle bli förvånad. Han sa det långt senare men syftade på början av 80-talet, då vi bägge ingick i rocktidningen Schlagers redaktion. Jag vet, svarade jag. Absolut. Det stämmer.

Förut var det omedvetet, nu är det medvetet. Numera kan jag stänga av och starta bulldozern, vid behov. Och idag kan jag, om det skulle behövas, vara ännu mer av en bulldozer. Som Håkan Svensson, den bästa av de chefer jag jobbade under på Radio Malmöhus, sa en gång (när jag mumlat att nåt sånt där, vad det nu var, skulle vara kul att göra): ”Brukar inte du få göra det du vill?” Han tittade på mig. Och jag svarade: Jo, men ibland kan det ta längre tid.

Bulldozer är ett annat ord för stark vilja och envishet. Så mycket och

gärna vill man göra något – man har ju till och med fräckheten att tycka att det här man vill göra är viktigt! – och för att kunna få göra det så måste man stå på sig och komma igen, och igen, och igen. Köra över folk? Nej. Jo, kanske. Så kan det väl också uppfattas och kännas. Men alldeles för få människor är tillräckligt envisa, de viker ner sig och stiger åt sidan. Kanske tror och litar de inte lika starkt på sina idéer och åsikter eller kanske att de efter ett tag kommer på att den där satans bulldozern som visst aldrig ger upp, hans idé är ju inte så dum. Egentligen, faktiskt. Så verkar ju idén vara riktigt bra.

Just viljan och envisheten har fått mig att överleva som frilansjournalist på heltid sen sommaren 1969 (eller hösten -68 om man räknar in halvtid). Ett exempel helt nyligen, för bara några veckor sen: Jag mejlade en redaktör på en tidning jag aldrig arbetat för tidigare. Hen svarade med vändande mejl – vilket ju redan det blivit en sensation nu på 2000-talet, alltså att få svar och dessutom snabbt på ett mejl – och tackade för förslaget men avböjde erbjudandet.

Nej, så lätt kunde jag inte ge mig. För jag har gjort en dygd av att sälja in idéer jag tycker passar i just de tidningar som får förslagen. Så också jag svarade med ett vändande mejl där jag ställde några frågor om varför svaret blev Nej, tack. Ekonomin räcker inte för att köpa in frilansmaterial? Hade en liknande artikel nyligen varit publicerad? Passade inte idén alls för tidningen? Och så vidare. Då kom ännu ett mejlsvar från redaktören som ”tog om”, skrev hen, att en sådan artikel visst skulle passa bra i tidningen och att redaktören nu bestämt sig för att ändra sig.

Infogar ett kort

extra stycke här efter en diskussion om skolor och lärande som jag hade på Twitter:

Jag gick ut nionde klass i Enskede skola med högst medelmåttiga betyg. (Det där som idag sägs vara livsviktigt, nämligen matematik, var jag kort sagt så urusel på att jag valde bort matten när jag sökte till gymnasiet.) Men jag kom ändå in på Kärrtorps gymnasium, där jag tog studenten med lika högst medelmåttiga betyg. Och trots dessa medelmåttiga betyg kom jag därefter in både på Stockholms universitet och Journalisthögskolan i Göteborg. En omöjlighet numera. Vad hade jag idag gjort efter nian, vart hade jag tagit vägen i (yrkes)livet? Jag hade i alla fall aldrig blivit det jag blev.

Så var det dags

att ta tåget till Göteborg, Journalisthögskolan på Första Långgatan och ett inackorderingsrum i Västra Frölunda, vilket ju var rent omöjligt

spårvagnslångt bort för nattliga eskapader så därför strax ett par andra-handshyrda studentrum (Volrat Tham och Kallebäck) och från vårterminen -68 en egen studentbostad i en korridor på Skepparegången vid Masthugget. (Nej, både Ola Magnell och jag dementerar: vi spelade inte gitarr ihop i köket till studentkorridoren på Skepparegången.)

"Du blir nog ingen vanlig journalist", sa Meta (Andersson), en av Journalisthögskolans lärare. Nej tack och ja tack. Det var nog ganska exakt uppfattat. Hennes kommentar har under alla mina frilansår, då och då, ekat genom huvet. Jag brukar ju hävda att jag fick två lärdomar med mig från undervisningen på JHG: 1) Att redigera (med penna och typometer, vilket man ju hade glädje av länge) och just detta 2) Nej, jag ska inte bli journalist.

Det är en – viss – överdrift. Men överdriften är inte stor.

Viktigast med alla konstnärliga utbildningar (om man nu anser att högskoleutbildning i journalistik är och ska vara något konstnärligt i stil med universitetens författarutbildningar, konst- och musikhögskolor med mera) är tiden – alltså att man får tid att göra något man annars inte hade hunnit eller inte ens kommit på idén att göra. I detta fall: skriva.

Jag skrev. Jag ser det när jag bläddrar bland numren av övningstidningen Ingressen (än gjord som morgonbroadsheet, än kvällstabloid och någon gång i tidskriftsformat) eller bland maskinskrivna A4, sporadiskt insatta i pärmar. Till exempel skrev jag, tydligen, ett referat av TV-journalisten/producenten Ulf Thoréns besök på skolan och en krönika om GP:s chefredaktör Harry Hjärnes stora betydelse som "tidningspappa" för Göteborgs invånare. (Bägge texterna kan beskrivas som "ett slags" referat respektive krönika och måste väl ha varit skolövningar.) I några sparade Ingressen finns kultur- och nöjesartiklar om Andy Warhol/Velvet Underground (konst och rock), Thomas Tidholm (poesi och rock), Chris Lennert (lokal rockstjärna från 50-talets Göteborg) och en massa Innerspaltsliknande kulturnotiser.

Jag brukar också hävda att det inte var i skolan (nioårig enhetskola, treårigt gymnasium, två år på Journalisthögskolan) utan först efter all skolgång (fast terminerna i filmkunskap på Stockholms universitet var intressanta, lärorika och ibland märkliga) som jag på allvar började lära mig någonting. Av intresse, egen personlig nyfikenhet. Och det ser jag, när jag tittar på de gamla skolartiklarna, att det stämmer. Jag var på väg ifrån Journalisthögskolan redan när jag gick där. Ja, så fort jag hade börjat. Mesta skoltiden ägnade jag åt att göra det trista så roligt som det bara gick. Till exempel, minns det nu, att referera en ishockeymatch genom att med texten, formuleringarna och själva orden beskriva och gestalta hur pucken pass-pass-passades mellan ishockeyklubbarna och till sist – sköts i mål.

Att redigera var ännu roligare. När jag blev redaktör/redigerare för nöjessidan i en kvällstidnings-Ingressen redigerade jag i smalspalt å la Kvällsposten, som just då såg ut just så (kanske Aftonbladet också?), och inte minst med inspiration från den brittiska musiktidningen The Disc, som jag i cirka 10-årsåldern brukade cykla (från söder om Söder i Stockholm, över gamla Skanstullsbron och in till Götgatan) och köpa i en tobaksaffär. Sex smala spalter på en tabloidsida, det var snyggt – och kul. (Det stack ut också som enda sidan i detta nummer av Ingressen med den layouten.)

Skojigare ändå när hela klassen hade åkt till Mariestad för att göra Ingressen som en lokal övningstidning. Formatet var broadsheet och det var i påsktid, jag räknade och mätte för att kunna klura ut hur artikeln skulle redigeras så den gick ovanför, nedanför och runt om ett stort påsk-ägg mitt på sidan. Då skulle man haft dator för lite väl luftigt blev det ju runt ägget.

Kort skrivpaus, måste kolla några fakta...

Strömstedts 29:e bokstav

Var ska alfabetets 29:e bokstav finnas om inte på ett nybyggt bibliotek: från och till litteraturen och människorna, i bägge riktningarna.

Bo Strömstedt kom inte som ett yrväder till Veberöds nya bibliotek en duggregnig kväll i november och talade inte som ett yrväder heller utan mer som det svenska språkets frikyrkopredikant. Före detta kultur- och chefredaktör på Expressen, nu en livfull ambassadör för den 29:e bokstaven.

– Det sägs, sa han igår på biblioteket i Veberöd och avbröt meningen, sa emot innan han avslutat.

– Det sägs att det svenska språket är fattigt. Och sen motbevisade han under en dryg timma med citat från Fröding – ”grönt”, ”gott”, ”friskt”, ”skönt” – till Moberg, som drog sitt stora finger över Ljuder sockenkarta, stannade fingret och sa: ”Här stod astrakanen”.

– Det, förklarade Strömstedt, var den 29:e bokstaven.

Som inte finns men ändå finns, inte syns men märks och känns. I förälskelsen och kärleken, poesin och prosan, dialekterna (finlandssvenskan, trelleborgskan och lundensiskan, värmländskan och kronobergsdialekten). I frikyrkan: hos pappa predikanten och hos Sven Lidman som tog poesin och vällusten med i predikstolen.

– Varje ord och bokstav har en betydelse, sa Strömstedt och talade så att varje vokal och konsonant fick sin betydelse. Han

talade med de/t språk som han talade om: poetiska, inlevelsefullska och utlevelsefullska.

Han visade hur språket kan bli utan den 29:e bokstaven. Som i Expressen, då var han själv där: "Örebro sportklubb har inte kastat yxan i sjön utan snarare tvärtom."

Varje läsande och inte minst skrivande människa mår bättre av en kväll med Bo Strömstedt.

(Kvällsposten 2004)

"Spellista"

Velvet Underground: "I'm Waiting For The Man" (1967)

Incredible Stringband: "First Girl I Loved" (1967)

Doors: "Light My Fire" (1967)

Cream: "Sunshine Of Your Love" (1967)

Jefferson Airplane: "White Rabbit" (1967)

Beatles: "Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band" (1967)

Donovan: "Mad John's Escape" (1967)

En anekdot

innan jag fortsätter:

Du såg att jag skrev en text om Andy Warhol och Velvet Underground till ett nummer av övningstidningen Ingressen? Artikeln illustrerades med Warhols bananomslag till Velvets debut-LP som jag gick och lånade hos Waideles skivaffär (så kunde man göra på den tiden). Ett idag klassiskt skivomslag som kännetecknades av att bananskalet gick att skala av. Vilket någon jäkla så kallad klasskamrat inte kunde avhålla sig ifrån att prova på – och misslyckades.

Dagen efter stod LP-skivan på samma plats som dagen innan men med trasig banan. Inte heller att någon vågade stiga fram och erkänna tilltaget. Både fejt och korkat. Varför inte sno hela LP:n istället? Uppåt 20.000 spänn kan det idag kosta att köpa ett välbevarat original! Istället fick jag – tack så mycket – gå och köpa den lånade men nu trasiga LP:n hos Waidele. Till råga på allt hade jag redan ett ex av LP:n hemma i Stockholm. Än idag står det två exemplar av Velvet Undergrounds debut-LP i mina skivhyllor: ett helt och ett trasigt!

Min tidsuppfattning

hackar, får inte det här att gå ihop. Att jag var så ogin, aldrig ville göra det jag inte ville göra utan hellre gjorde något annat som jag ville göra, det berodde ju enbart på mig själv. Ingen annan. Jag uppförde mig lika-

dant på Journalisthögskolan (att ingen sa åt mig eller sparkade ut mig är en gåta men det var ju bra) som jag uppfört mig på tidigare skolor. Men det där jag ville, det jag ändå ville och gjorde, att jag tränade upp mig i nån annan slags journalistik, det måste ju ha varit något och någon som fick mig att vilja göra det.

Gun-Britt Sundström uppviglade mig, trodde jag. Men hennes "Balkongbok" – min Bibel eller åtminstone katekes – kom inte förrän 1970. Och hennes föregående böcker läste jag aldrig, så det kan inte ha varit hon. "Balkongbok" blev mer en bekräftelse på att jag valt en annan journalistisk väg som det nog ändå var möjligt att skriva sig fram längs. Kan uppviglarerna ha varit Pär Rådström då?

Det dyker upp en formulering, en mening och åsikt i huvet. Ungefär så här: Det gäller att sälja in en idé (som går att sälja in) och sen lämnar man en annan artikel som (underförstått) är så bra att den ändå publiceras (och som var den man ville skriva). Hade Pär Rådström skrivit eller sagt så? När, i så fall? Och var? Jag frågade på Facebook och fick följande svar från en frilanskollega: "Det låter som Bengt Eriksson..." Jo, jo. Men jag stal uttrycket (och tillvägagångssättet) från en föregångare.

Hörde runt med olika journalister och författare (det var därför som det tog ett tag innan jag återkom till bokmanuset) och kanske att det istället var Stig Claesson? Att han skrivit det – om Pär Rådström. Logiskt då att börja undersökningen med "Om vänskap funnes", den roman som Stig Claesson skrev om sitt möte med Pär Rådström i Paris på nyåret 1954. Eftersom Claessons bok nu också kommit i e-boksformat var det enkelt att på några minuter låna e-boken från biblioteket och efter diverse misslyckade sökanden på ord som journalistik, artikel, sälja och idé blev det träff på ordet förskott.

Så här skriver jaget, som i "Om vänskap funnes" heter Nick Söderman men är Stig Claesson, om romanpersonen Nils Johan Nilsson, som ska vara Pär Rådström: "I själva verket, vilket inom parentes är ett uttryck man endast kan och bör använda om klockor enligt min svensklärare, var Nils Johan Nilsson känd för att ta ut förskott för en sak och leverera en annan..."

Dock återstår ett problem, nämligen romanens utgivningsår: 1980. Så nej, inspirationen kommer inte heller från "Om vänskap funnes". Kan Stig Claesson, som hade till vana att återuppta ämnen och formuleringar, ha skrivit något liknande också tidigare? Eller kanske så var det jag som läst några böcker med Rådströms och/eller Claessons samlade noveller och tidningsartiklar och tyckt att de skrev en annan och bättre slags journalistik som jag – ordet är hybris – tänkte att jag skulle försöka ägna mig åt i deras efterföljd.

Struntsamma vad och när det var. Metas ovannämnda kommentar hörs i huvet en gång till: "Du blir nog ingen vanlig journalist." Ja, jag har i alla fall försökt att inte bli det (och hoppas att jag lyckats någotsånär).

Hört från någon redaktör

eller två, minns särskilt Ebba Wachtmeister på (mode)magasinet CliC: "Måste du alltid skriva 'jag' i dina artiklar? Du skriver väl tillräckligt personliga och kunniga texter ändå?" Mitt svar: Alltid? Nej, det gör jag väl inte heller. Men annars: Joo, det måste jag nog. Och det är inte för att framhäva sig = mig, vilket nämnda redaktörer antydde och tydligen trodde. Jag har alltid uppskattat artiklar där journalister skriver in sig som ett jag. Så att de blir artikelns nav: ett par ögon som ser, ett par öron som hör, ett hjärta som känner och förhoppningsvis en hjärna som kan tänka till. En människa, detta jag, som följer med i journalistiken och ämnet, som stigfinnaren och läsarens följeslagare.

Det är förfan en teknik! Journalisten – liksom författare som skriver i första person – bjuder in läsaren. Hallå, det här kanske intresserar dig, vill du följa med in i ämnet, ska vi ta oss igenom det här tillsammans, snacka lite om vad som händer och sker? Inte heller någon ovanlig form, utanför Sverige – eller Norden – säg i England eller USA – förekom ju reportage i jag-form redan när jag gick på Journalisthögskolan. (Ja, långt innan dess.) Och inom kultur- och nöjesjournalistiken, särskilt i det som började kallas rockjournalistik, blev jag-formen på 80-talet allt vanligare också i Sverige.

Griper efter några journalistböcker i mina osorterade hyllor och får tag i en handfull böcker på engelska, en brittisk bok och övriga amerikanska, alla innehåller texter från 1960- och 70-talen: "Awopbopaloobop Alopbamboom / Pop From The Beginning" (utgiven 1969), där engelsmannen Nik Cohn inleder i mer opersonlig form men när han kommer fram till så att säga sin egen tid blir allt mer personlig; "Outlaw Blues" (1969) av Paul Williams, redaktör för Crawdaddy! – ett amerikanskt musikmagasin som blev viktigare för 60-talets rockmusik än Rolling Stone; "The Great Shark Hunt" (1979) med ett urval av Hunter S. Thompsons så kallade "Gonzo"-journalistik från 60- och 70-talen; "The White Album" (1979) med Joan Didions utvalda journalistik från samma årtionden.

Nå, hur skriver samtliga? Jag, jag, jag, jag.

Sträcker ut handen till en annan del av hyllan och får tag i några böcker med svensk journalistik (framifrån och bakåt i tiden): "Söndag med Struve – Politisk dagbok under fem år" med krönikor från 60- och 70-talen av

(först) Stockholmstidningens och (därefter) Aftonbladets politiska dubbelkrönikörer Gunnar Fredriksson och Dieter Strand; "Alla tiders Jolo" med diverse texter av Jan Olof "Jolo" Olsson från 40-talet och framåt; "Bangs bästa" med bland annat Barbro Alving's utlandsreportage innan och under andra världskriget, till exempel Berlinolympiaden 1936, spanska inbördeskriget, finska vinterkriget och ockupationen av Norge; samt inte minst boken "En piga bland pigor" (utgiven första gången 1914), där Ester Blenda Nordström rapporterar om pigornas liv.

Som exempel, blott. Återigen (inte alltid men allt som oftast): Jag, jag, jag, jag. Alla skrev jag. Alla använde denna skönlitterära/journalistiska teknik. Och när jag hittar och råkar slå upp boken "Tio reportage som förändrade världen – Från Strindberg till Hemingway" så tar nämnde August Strindbergs journalistiska jag med läsaren, dig och mig, på den tågresan han 1886 gjorde "bland franska bönder".

Frågan är om Strindberg ens själv var med på den där resan eller om det är läsaren som åker tåg i tredje klassvagn genom Frankrikes landsbygd. För när en journalistisk text – det må vara ett reportage, en intervju, en krönika eller vadsom – är allra bäst så ersätts ett jag av ett annat; journalistens av läsarens. Journalisten stiger ur artikeln och läsaren stiger in: tar plats i textens epicentrum, blir hen som ser och hör, upplever och känner. Läsaren var där. Är där. Läsaren blir och är jag.

Dessutom måste det vara ärligare att skriva i jag-form. Om journalisten håller sig undan, utanför texten, undviker sitt jag, sin personlighet, och istället skriver och rapporterar som en allvetare, nästan Gud, hur ska läsarna då kunna veta varifrån faktauppgifter, miljö- och personbeskrivningar kommer. Det går ju faktiskt att fuska hur jädra mycket som helst! Allra värst tycker jag det är när en journalist gärna skulle vilja skriva jag men ändå inte vill för det är ju inte tillåtet så journalisten törs inte utan fegar ur och laborerar istället med man (som ett annat sorts jag).

Vilken man då? Inte jag, en person, journalisten, utan alla. Alla i hela världen anländer till ett samhälle, möter och intervjuar en person, beskriver en miljö, jobbar som piga i Småland, besöker Berlinolympiaden, åker tåg genom Frankrike... Alla utom journalistens jag. Identifikationen riskerar att utebli. Läsaren släpps inte in i texten, reportaget, intervjun utan degraderas till en betraktare på håll. Skulle detta vara en bättre form av journalistik?

Ester Blenda Nordström, förresten, var en språkligt modern journalist även på andra sätt. Med känsla för stilistik snappade hon upp och använde talspråk och dialekt när hon återgav vad människor hade sagt. Ester Blenda Nordström skrev fonetiskt. När väckarklockan ringde, hur kunde det låta då? Rrrrrrrrr... lät det och skrev hon. Typ 50 år plus innan amerikanen

Tom Wolfe börjat skoja till det med att skriva onomatopoetiskt! Också Wolfes lika poetiska som onomatopoetiska bok "From Bauhaus To Our House" (1981) står någonstans – var? – på mina hyllor.

Får istället tag på Birgitta Neys bok "Reporter i rörelse" (1999) om journalisten "Lotten Ekman i dagspressen vid förra sekelskiftet". Också en svensk skribent – en journalist – ett pennskaft – långt före sin tid. Vad och hur skrev Lotten Ekman? Ofta i jag-form förstås. (När hon inte skrev "vi", men varför det, vet inte, kanske som ett försök att än mer inkludera läsarna i reportage och intervjuer? Sammanföra ett jag (skribentens) med ett annat jag (läsarinnans). Ett kollektivt jag = vi.)

Apropå

jag-diskussioner. Följande är början på en text av en favoritjournalist/författare/flanör: "Jag får upptäcka Göteborg på nytt. Jag hade glömt hur det var. Jag går runt på gatorna och försöker minnas vad som har förändrats."

Tre gånger "jag" och så genialt. Första jaget funderar på avstånd, med framtid i blicken. Andra jaget är preteritum, syftande på något som hade varit, det var då, och blivit historia. Tredje jaget skriver och flanerar i presens, just nu. Och för varje jag kommer vi – såväl läsaren som skribenten – allt närmare Göteborg och varann. Jag blir vi. Jaget flanerar runt i Göteborg och alla vi som läser går bredvid med jaget som guide.

Kristian Wedel heter denna göteborgsguide, detta skrivande, berättande och flanerande jag. (Texten ur Göteborgs-Posten.)

Mitt första riktiga

journalistjobb – där jag alltså både fick göra något och dessutom göra mycket – skulle jag ha sommaren 1968 som vikarierande lokalredaktör i Trollhättan för Elfsborgs Läns Annonsblad. (Gammal dagstidning, grundad 1885, och ser nu att den ska ha haft beteckningen "opolitisk". Det kan kanske förklara något som jag strax ska skriva om.)

Jag hade inte tänkt skaffa mig ett sommarjobb men så tyckte jag det verkade tråkigt att inte ha något speciellt att göra en hel sommar. I sista minuten ringde jag till den ordinarie lokalredaktören och det var som jag trodde: ingen annan journaliststuderande hade sökt sommarjobb ända långt bort i Trollhättan. Jag tror nästan att jag tog tåget dit redan dagen därpå, en fredag, installerade mig i lägenheten som hörde till – ett rum utan kök på vinden i samma hus som lokalredaktionen – och på måndagen började jag jobba.

Tidningen gavs ut från Vänersborg och varje dag skulle jag se till att

fylla en sida om Trollhättan. Vilket jag gjorde. Formatet var broadsheet så många texter måste skrivas varje dag. Det kunde bli intervjuer med en nybliven präst ("Sexuallivet bör hållas inom äktenskapet") och ett utvisningsshotat jugoslaviskt par, reportage om Fallens dag och Prins Bertils invigning av ett idrottshus, intervjuer med gästande artister som Ola & The Janglers och Monica Nielsen på valturné med Tage Erlander, en mängd kortare texter och notiser (två danska pojkar som en mörk natt råkade slå upp sitt tält på krematoriekullen, rymlingar på stöldraid, badvattnets kvalitet, pensionärer på en "Magical Mystery Tour", trivselkvällar och allsång, "Sollebrunnsbor misshandlade Alingsåsyngling" (löd rubriken) med mera, en live-recension av Sven-Ingvars, som jag sågade rakt av (vad höll jag på med?), många filmrecensioner och märkliga Innerspaltsaktiga notiser, undertecknade med Be. Och så pass politiska att jag undrade om de skulle komma in. (Det gjorde de, enstaka gånger lätt redigerade.)

Som denna:

Vi får inte släppa in psykiskt störda i vårt kvarter. Våra villor förlorar i värde och vad skall folk säga. Sedan är det inte långt kvar tills det kommer negrer också. För att inte tala om att det kan komma gula människor. Sådana där adopterade barn från Vietnam och Indien och jag vet inte vad. Vilka dåliga anlag kan inte de bära på.

Och är det inte nog redan nu: Det bor en kommunist där borta, vet du. Och den där långhårige i nästa kvarter! Ser han inte för konstig ut. Och så de där arbetarna som kommer upp sig och köper villor här bland oss. Vad skall man göra åt det? Och kan du tänka dig! I går kom ett av deras barn och ville leka med min Jan. Ingen respekt har de. Här betalar man skatt och så får man inte vara i fred ens. Det måste bli en ändring.

Be.

(ELA den 1/8 1968)

"Spellista"

Albert Ayler: "Spiritual Unity" (1965)

Miriam Makeba: "Pata Pata" (1967)

Cream: "Tales of Brave Ulysses" (1967)

Tom & Mick: "Somebody's Taken Maria Away" (1967)

Ola & The Janglers: "Juliet" (1967)

Slam Creepers: "Mr Personality Man" (1968)

International Harvester: "Sov Gott Rose-Marie" (1968)

Sommaren 1968

innehöll Trollhättesidan i Elfsborgs Läns Annonsblad dessutom några foton i veckan på "Trollhättans sommarflicka". (Idag är det förstås hmmm och jag tänker inte medge vem som hittade på vinjetten och startade serien. Men flickorna var inte avklädda, så värst.)

Fotograferade gjorde jag också. Jag plåtade, tog ut filmen ur kameran och gick in på redaktionens toalett. Där fanns två rör, det ena innehöll framkallnings- och det andra fixeringsvätska. På väggen ovanför rören satt ett par papperslappar med noteringar om rätt antal minuter för vardera rör och vätska. Den framkallade filmen fick hänga och torka för att sen klippas i remsor, jag kryssade för vilka rutor jag tyckte borde användas och skickade iväg negativen till huvudredaktionen tillsammans med dagens texter.

Kurt Grundberg, Aftonbladets fotograf i Trollhättan (och även frilans åt ELA:s lokalredaktion), tittade på mina bilder och mumlade: "Om du behöver foton så kan du ju säga till." Förresten var det inte jag som fotograferade Trollhättans sommarflickor. Det gjorde Grundberg.

Efter två terminer

i Göteborg hade det hösten 1968 blivit dags att praktisera på, som Journalisthögskolan i Göteborg bestämt, Trelleborgs Allehanda. Jag anlände (följande är skrivet enligt det staffanheimerssonska mottot: "Kolla inte en bra story...") å la Anders Ehnmark när han skulle bli korrespondent i Italien (fast jag hade ingen vit kostym): i en öppen sportbil med en gammaldags bilhjälm på huvudet och med en kompis från Stockholm vid ratten. Berndt, som han hette, ville lufta sin nyinköpta begagnade cab så han skjutsade mig, min grammfon och skrivmaskin till Trelleborg.

Där satt jag sen i min tilldelade lilla skrubb (en pyttelägenhet i Allehanda-huset), lyssnade på nyutgivna LP-skivor och skrev recensioner under vinjetten "Nya plattor" till HEJ! i Helsingborg.

Det var ju faktiskt rent löjligt att jag skulle praktisera på en tidning av en sort där jag med största sannolikhet aldrig skulle arbeta som journalist, alltså på en mindre landsortstidning, istället för att göra praktik på den sortens tidskrift, det vill säga ungdomstidningen HEJ!, dit jag troligen skulle söka mig efter Journalisthögskolan och där jag kunde lära mig inför framtiden.

Nej, sa jag. Nog nu. Flytta min praktik från Trelleborgs Allehanda till HEJ! (utgiven av Allers i Helsingborg)! Men se det ville inte Journalisthögskolan gå med på. Nähä, då lägger jag av med praktiken och hela Journalisthögskolan, kontrade jag. Detta fick en lärare att resa ner från Göteborg för att tala mig till rätta. Vilket inte gjorde saken bättre = det

provocerade mig ännu mer. Resultatet blev – surprise surprise – att JHG ändrade min praktikplats från Trelleborgs Allehanda till HEJ! så snart kunde jag ta tåget från Trelle- till Helsingborg.

Där följande hände... Förresten, jag bör nog först beskriva detta märkliga hus i vilket HEJ! hade sina redaktionslokaler. Och borde jag inte dessutom skriva i alla fall något mer om mina trelleborgska äventyr, för praktiken på Trelleborgs Allehanda varade ju ändå i tre, fyra veckor, kanske en hel månad.

Vid genomläsningen

av det jag skrivit hittills måste jag tillfoga och utbrista något om hur häpnadsväckande – ja, rent märkvärdigt – det faktiskt var att jag, som bara gick på Journalisthögskolan och inte var färdigutbildad, en grön-göling som journalist och recensent, fick bli fast skivrecensent i en ny-startad ungdomstidning som gavs ut av en så stor tidskriftskoncern som Allers förlag.

Min recensionsspalt, i form av krönikan ”Nya plattor”, placerades till och med på samma sida som Björn Lundholms musikkrönika, som hade vinjetten ”Tyckskåp”. Alltså kant i kant, nybörjaren och amatören med den betydligt äldre och redan etablerade journalisten Lundholm, som jobbat både på/åt Dagens Nyheter och Åhlén & Åkerlunds större ungdomstidning Bildjournalen, föregångare och konkurrent till HEJ!.

Hur tänkte Sidney Grahn, chefredaktören? Att han vågade! Dessutom är jag faktiskt imponerad över att min smak var så stor och god ☺, redan då hade jag öppnat öronen för många andra sorters musik än den schlager, rock och pop jag växte upp med. Men det berodde nog mindre på mig och mer på den tidsperiod, som musiken uppstod ur, och den vind, som förde musiken med sig. Jag råkade stå i tidens vind och fick tidens musik i öronen.

Också förvånande att redaktören för en kommersiell ungdomstidning väl måste ha tyckt att den här musiken, som inte alls var den mest kommersiella och säljande, passade bra att skriva om. Aldrig att jag fick ett kritiskt ord för de skivor, artister och grupper jag tog upp och recenserade i HEJ!.

”Pop försvinner. Jazz försvinner. Klassisk musik försvinner. Alla musiker tar intryck av varann och integreras till en enhet med tillnamnet m u s i k.”

Så siade jag i ungdomstidningen HEJ! om framtiden och musiken. Några jag recenserade (i ordning): Frank Zappa, Baby Grand Mothers, Tyrannosaurus Rex, The Band, Pentangle, Svante Thuresson, Sonya He-

denbratt, Ravi Shankar, Hansson & Karlsson, Holy Modal Rounders, Jan Johansson, Art Blakey, Judy Collins, Nico, Alice Coltrane, Fugs, David Peel & The Lower East Side, Made in Sweden, Spooky Tooth, Mike Bloomfield, Gisela May, MC5, Tim Buckley, Åke Hodell, Freedom Singers...

50 års musikrecensering

Hösten 1968 började jag skriva om och recensera musik, på skiva och live. Alltså snart dags för 50-årsjubileum.

Varje år – ja, nog varje månad och ibland oftare – under mitt yrkesliv har jag läst, hört och fått kommentarer från musiker och artister som menar att musik ska inte recenseras. För det kan man inte. Det går inte att beskriva musik med ord.

Mitt återkommande svar: Jo, det gör det visst det. Så det ska man. Jag tänker fortsätta med det. Och så brukar jag berätta följande anekdot:

Det var mitt emellan 50-talets rock och 60-talets pop så jag bör ha varit typ 10-11-12 år. En gång i veckan cyklade jag från söder om Söder i Stockholm, över Skanstullsbron och in till Götgatan, där det fanns en tobaksaffär som sålde den brittiska musiktidningen The Disc.

Sen hemåt igen för att läsa veckans nummer – särskilt skivrecensionerna. Tidningens recensenter gav mig tips på skivor jag annars aldrig hade upptäckt. De uttryckte också åsikter om musiken, än höll jag med, än inte.

Vilket var poängen. En diskussion uppstod mellan mig och recensenterna. De blev samtalspartners. Nog där och då som jag bestämde mig för att bli musikjournalist och skivrecensent. Jag ville också vara en musikalisk samtalspartner.

Vilka skriver jag för, som recensent? Publiken, läsarna och lyssnarna (när jag gjort radio). För dem skriver jag, i första, andra, tredje... hand. Därefter kommer musiker och artister. Och sist skivbolag, arrangörer med flera.

Äldre kultur- och nöjesredaktörer hade ett motto, som nu verkar ha gått ur tiden, för recensitionsverksamheten: Skriv så det inte går att citera i marknadsföringssyfte. Svårt ibland men värt att sträva efter.

Musiker och skivbolag kan också ha åsikten att recensioner inte bör vara personliga tyckanden utan objektiv varudeklARATION. Svar: Nej. Det svider – jag förstår det, jag har själv skrivit böcker och ”utsatts” för recensioner – att få en kort, definitiv och negativ recension på en skiva man kanske arbetat med i flera år.

Men det hör faktiskt till jobbet. En musiker/artist måste kunna ta det.

Jag kritiserar ogärna andra recensenter, däremot brukar jag försvara dem som får kritik för att ”tycka fel”. Det är omöjligt. Fakta kan bli fel men en upplevelse är aldrig fel. Varje människa har sin unika upplevelse och varje recensent är en människa.

De flesta gör sitt bästa när de till exempel recenserar en ny skiva. Jag är säker på att skivrecensenter är lika intresserade av musik som musiker är. Men det finns så mycket som kan påverka en recension, få den att inte riktigt bli som recensenten ville. Som en live-spelning, hur många musiker spelar aldrig fel?

Säg att 95 procent jobbar ideellt. De får inget betalt för skivrecensionerna eller också är arvodet så lågt att nivån kan liknas vid de musiker som tjänar minst. Utrymmet är en annan utmaning.

Dagspress kan ha en recensionsgräns på 600 tecken. Hur ska det då vara möjligt att informera om musiken, beskriva och analysera? Tur att det finns betyg så man slipper slösa tecken på att tala om vad man tyckte.

I specialpress, som Lira, är utrymmet större. Men också här finns en gräns som inte varje recension får plats inom. (Själv har jag löst det genom att nonchalera gränsen, fast skvallra inte för redaktören.)

Det är svårt att skriva skivrecensioner men det kan också vara lätt – när kunskapen sitter i ryggmärgen och upplevelsen når hjärtat utan att passera hjärnan, när man lyckas fånga och formulera det man hör med de exakt rätta orden.

Och när inte vardagen tränger på: barnhämtning och sjuka barn eller så har ens migrän satt igång, man grälade med sin partner precis innan man började skriva eller har så lite pengar att man inte vet hur nästa hyra ska kunna betalas...

Mitt orubbliga krav på mig själv varje gång jag skriver en recension: Resultatet ska bli det bästa jag förmår, just nu, vid detta tillfälle.

(Lira 2018)

Det fanns fler

anledningar till att jag under första året på Journalisthögskolan i Göteborg började undra om jag verkligen skulle och ville bli journalist. Sprinten och murvlarna, till exempel.

I boken ”Nu kan det sägas! – Ett jag-var-där-reportage-från-Journalisthögskolan (1979), som – ständigt denna! – Gun-Britt Sundström skrev om